

خانواده و تربیت / نسل نو: خانواده، جوان و مشاوره

<"xml encoding="UTF-8?">

مشورت ادراک و هشیاری دهد
عقلها مرعقل را یاری دهد
گفت پیغمبر بکن ای رأی زن
مشورت کالمستشار مؤتمن (1)

مشاوره یعنی «پیوند عقل ها با عقل خود» یک اصطلاح «ژنریک» یا عام است که در برگیرنده فرایندهای متعددی نظیر مصاحبه، اجرای آزمون، راهنمایی، توصیه و سایر موارد مربوط به این امور است. هدف مشاوره، یاری رساندن به فرد به منظور حل مشکلات او، طرح و نقشه برای آینده وی، تغییر نگاه و نگرش شخص به حیات و زندگی و کمکهایی فکری از این قبیل است. روان شناس مشاور کسی است که با تخصص خود در زمینه راهنمایی و هدایت رفتاری، مسائل و مشکلات ازدواج، انتخاب شغل و حرفه، امور اجتماعی، مسائل تحصیلی و آموزشی و سایر موارد مربوط به دیگران کمک می کند. در سیره و سخن پیشوایان پاک اندیش : «مشورت» پشتیبان بی مانند در زندگی، (2) پیروزی بخش عرصه های تردید و زمینه ساز برکات گرانسنگ در امروز و فردای همگان بویژه نسل جوان توصیف شده است. و از آن سو، بی توجهی به آراء و نظریات خالصانه و دلسوزانه دیگران باعث «هلاکت انسان» و «سقوط» از مسیر ترقی و تکامل معرفی شده است. (3)

مشاوره برای جوانان، از دو مفهوم مکمل برخوردار است، یکی آنکه دیگران با آنان مشورت کنند و دیگر اینکه آنان بتوانند با اطرافیانشان به مشورت بپردازند.

آثار مشاوره با نسل جوان

آثار مشاوره با نسل جوان برای جوانان عبارتست از:

1. ورزیدگی نیروی فکر و اندیشه

مشاوره با جوان نیروی فکر و اندیشه او را عمیق تر و ورزیده تر می کند، زیرا اصل مشورت، اتصال عقل دیگران با عقل خویش است و هر موقعیت مشاوره ای، جوان را در برابر پرسشی قرار می دهد که لازم می داند به خوبی بیندیشد، و پاسخی شایسته ارائه کند و در حقیقت چنین فرصتی، زمینه را برای رشد و پرورش نیروی عقلانی، فراهم می نماید و او را از جامع نگری و پختگی فکری بیشتری در مقایسه با همسالان خود که در چنین شرایطی نیستند، برخوردار می سازد.

2. تأییدی بر احساس کفایت و قابلیت

پذیرش شخص در خانواده یا جامعه، باعث مراجعه افراد و کسب آراء و نظرات اوست. مشورت با جوان تأییدی بر

احساس قابلیت فکری و کفایت عقلانی اوست و هر اقدام مشاوره ای پاسخی به نیاز جوان برای پذیرش و مقبولیت نزد دیگران است و حاصل آن، افزایش میزان اعتماد به نفس فرد خواهد بود.

3. برداشت جدیدی از مسئولیت

جوان پس از هر مشورتی که دیگران با وی ترتیب می دهند، برداشت جدیدی از احساس مسئولیت پیدا می کند. این امر به ویژه در خانواده بیشتر احساس می شود، زمانی که والدین با فرزند جوان خود به مشورت می پردازند، وی این گونه استنباط می کند که او در این زندگی منزوی، غریبه و جدا یا دور افتاده از دل ها و دیده ها نیست، بلکه متعلق به این زندگی است، چون برای پیشرفت و بهبود همین زندگی از وی نظرخواهی می نمایند، لذا احساس مسئولیت بیشتری نسبت به خود و اطرافیان پیدا می کند.

4. کمتر شدن فاصله های عاطفی

مشورت نوعی پیوند عاطفی و فکری است که صورت ظاهری آن جنبه فکری داشته و جنبه باطنی آن رنگ و لعاب عاطفی دارد. هر مشورتی که با نسل جوان انجام می شود، «فاصله های عاطفی» کمتر می شود و احساس انس و محبت بین افراد با جوان بیشتر و بیشتر می گردد.

5. نوعی آموزش غیر مستقیم به نسل جوان

مشورت با نسل جوان نوعی آموزش غیر مستقیم محسوب می شود، زیرا وی از رفتار والدین و اطرافیان می آموزد که افراد بالغ به مشاوره به وی توجه دارند و چنین همت مبارکی از سوی اطرافیان نه تنها با غرور و عزت نفس آنان اصطکاک ندارد بلکه جوان را آماده جمع نگری به جای «تکروی در زندگی» و بهره وری از مصلحت اندیشی و تجربیات دیگران در چهره مشاوره می نماید.

شرایط مشاوره نسل جوان با دیگران

ویژگی های یک مشاور برای جوانان، با دیگر مشاوران در سطح عموم جامعه، به طور ریشه ای و شیوه ای متفاوت است؛ فراهم ساختن این شرایط باعث ایجاد تفاهم و اعتماد متقابل نسل جوان با اطرافیان است تا به طور سهل و ساده و به دور از هر گونه اضطراب و دلهره این مهم انجام شود.

بی دلیل نیست که در آموزه های دینی نخستین ویژگی مشاور «عقل و خردورزی» و سپس «نُصح و دلسوزی» بیان شده و برکات آن «رشد و شکوفایی»، «یمن و برکات بسیار» و «توفیق از پروردگار سبحان» معرفی گردیده است. (4)

چنانکه در فرازی دیگر تأکید بر مشورت با افراد «متقی و پرهیزگار»، «عاقل و خردمدار»، «پارسا و احتیاط کار» و «صدیق و درست کردار» می نماید و مخالفت با دیدگاه اینان را ناپسند می شمرد (5) و از آن سو مشورت با ترسو، بخیل، حریص، کم مقدار، پست و فاجر مکروه دانسته شده است. (6)

کسانی که جوانان آنها را به عنوان مشاور برمی گزینند، بدون تردید باید واجد صفاتی برتر از معلّمان و مربیان نسل جوان باشند، همچون مبلغان دینی در دانشگاهها، افزون بر «دانش» مورد نیاز جوانان، با «روش» گفتگو، جذب مخاطب و جلب اعتماد جوانان آشنا باشند و به دور از هر گونه ظاهرسازی، خاضعانه و خالصانه و در عین حال عالمانه و خردمندانه، ریشه های درد را بشناسند و پس از پایان سخن مشورت کننده، به شیوه های درمان رو کنند تا جوانان در فضایی با تفاهم و مبتنی بر اعتماد متقابل دفتر زندگی خود را بگشایند و سطر سطر مطالب خود را به صورت مشورت مطرح نمایند.

ویژگیهای مشاور نسل جوان

از مجموع صفات برجسته مشاور جوانان، به این ویژگیهای والا می توان اشاره کرد:

1. سرمایه گذاری عاطفی

سطح سرمایه گذاری عاطفی بیشتر از سطح تبادل عاطفی است، در اولی دلجویی مشاور از مراجع مورد نظر مطرح است ولی در دومی، جریان داد و ستد عاطفی در حد تعادل میان دو شخصیت به میان می آید. به یقین چنین سرمایه گذاری برای همگان به ویژه نسل جوان با توجه به احساسات پاک و اعتماد ارزشمندی که به انسان های وارسته و خالص می کنند، ضرورتی بیشتر و بهتر خواهد داشت.

2. ثبات عاطفی

فرد در صورت برخورداری از عواطف با ثبات و یکدست در مراحل مختلف زندگی می تواند، اعتماد جوان را جلب کند و او را به گفتگو و مشاوره ترغیب نماید. والدین بیش از دیگران باید واجد چنین صفتی باشند.

3. تواضع و فروتنی

در مناسبات انسانی، نفوذ اخلاقی و جلب اعتماد دیگران در شرایطی امکان پذیر است که ارتباط افقی حاکم باشد. این امر در روابط متقابل جوانان و دیگران چشمگیرتر و تعیین کننده تر است. زیرا جوانانی که احساس می کنند، مشاور از موضع برتر و موقعیت اقتدار با آنان مواجه می شود، دست به مقاومت می زنند و عکس العمل مخالفی از خود بروز می دهند.

4. نیازشناسی جوانان

آگاهی و درک کامل اطرافیان به ویژه والدین از نیازهای مهم سنی و مشکلات این دوران، توانایی خاصی به آنان می بخشد تا بر اساس نیازهای آنان، روش هایی را اتخاذ نمایند که به نتیجه مطلوب یعنی تفاهم کامل منجر شود.

5. ارزش های اخلاقی

پای بندی به یک نظام اخلاقی استوار، متقن و مستحکم الهی، اعتماد جوانان را به خوبی جلب می کند. (7) هرگاه نسل جوان ما انسان آگاه و هوشیاری را بنگرند که امواج زندگی و توفان شبهات او را عاجز و ناتوان نمی کند و چونان نخل استوار و تنومندی، سربلند و پر استقامت به اعتقادات دینی و دلبستگی های الهی خود معتقد است، در تمامی عرصه ها برتر از نزدیکان و اطرافیان به او اعتماد می کنند و چونان امینی رازدار و پدری مهربان یا برادری دلسوز و آگاه، تمامی فرازها و فرودهای حوادث زندگی خود را با او در میان می گذارند و از وی مدد می گیرند. به راستی چنین کامیابی برای یک مشاور، بهترین موفقیت و سربلندی محسوب نمی شود؟! آری:

دل را نگاه گرم تو دیوانه می کند

آیینه را رخ تو پریخانه می کند

آزادگان به مشورت دل کنند کار

این عقده کار سبزه صد دانه می کند (8)

پی نوشت ها :

1. مولوی.
2. (امام علی (ع))؛ غررالحکم، ص 441 و 442 و 443.
3. مستدرک الوسائل، ج 8، ص 341.
4. (رسول اکرم (ص))؛ وسائل الشیعه، ج 12، ص 42.
5. وسائل الشیعه، ج 12، ص 39 (باب استحباب مشاوره اصحاب الرأی).
6. همان، ص 46. (باب کراهة مشاوره الجبان و...).
7. جوان و نیروی چهارم زندگی، ص 119-122.
8. صائب.